

Potujemo skozi čas:

»Jaz imam eno zvir ...« «

O Š S T I Č N A

ZANIMIVOSTI V ŠOLSKEM LETU 2008/2009

- V Višnji Gori se je izgubil požar
- Šola na Krki praznuje svojih 200 let
- Pri predmetu etnologija čez vse leto zanimive delavnice, razstave, obiski ...
- Potovanje po svetu
- Raziskovanje starih obrti
- Obisk kina
- Trgatev
- Prazniki

Uvodnik

Vsako šolsko leto me spominja na mlinsko kolo, ki sem ga radovedno opazovala na mlinu, kamor sva z mamo peljali mlet pšenico: včasih se je vrtelo enakomerno, v poletnih mesecih je komaj še lovilo vodo v svoje lopatice. Ko se je reka Kolpa dvignila do bregov in čez, je mlinško kolo pokazalo vso svojo moč; veselilo se je mogočnega toka reke, poganjalo mlinske kamne in spreminjalo zrnje v moko. Včasih pa je

bilo vode preveč – in kolo je obstalo ...

Tako je tudi z nami; najlepše nam je takrat, ko je vsega ravno prav: učenja, spraševanja, preizkusov znanja, mladostne razigranosti ...

Pri pouku etnologije in retorike smo skušali ujeti pravo »količino« vode v naše dlani. Spoznavali smo druge kraje, obujali navade iz starih časov, preizkušali uporabnost predmetov s podstrešij, posebej doživljali praznike, se družili in raziskovali na taboru, se učili drobnih spretnosti nastopanja ...

V drugi številki našega časopisa, ki je za las ujela konec šolskega leta, smo vam predstavili naše celoletno delo. O raziskovalnem taboru v Višnji Gori smo pisali posebej. Vabimo vas, da si vsebino ogledate, tudi preberete in v naslednjem šolskem letu obogatite naše delo s svojimi predlogi – saj ste kot voda, ki je poganjala mlinsko kolo iz mojega otroštva – vedno sveži, polni skrivnosti in presenečenj.

Želim vam, da se med počitnicami naužijete vsega, kar vas razveseljuje; radovedno opazujte svet okrog sebe, začutite vsak trenutek dneva in se v jeseni polni moči vrnite v objem šole – v življenje vas bo pospremila z znanjem, zrelostjo, drobnimi radostmi in majhnimi skrivnostmi.

Zlata Kastelic, prof.

V TEJ ŠTEVILKI:

Raziskujemo obrti	2
Raziskujemo naše kraje	16
Etnološke delavnice	20
Obiskali smo	24
Razstave	29
Napovednik za šolsko leto 2009/2010	32

Raziskujemo obrti: izdelovanje brezovih metel

Metle izdeloval Feliks Lekan

Začetek

orodje

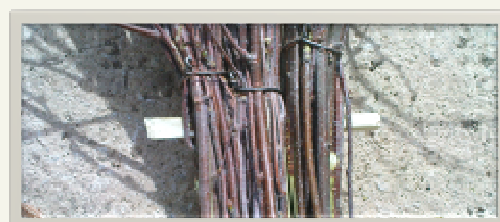
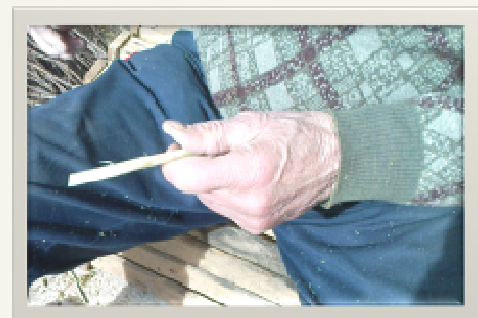
Beljenje vejic

Palčka—klinček

--

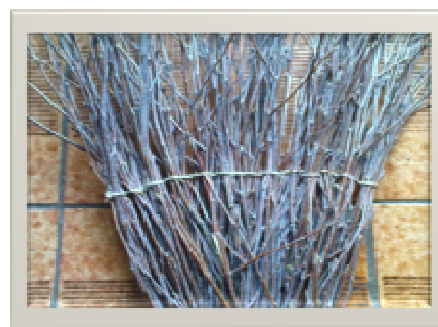
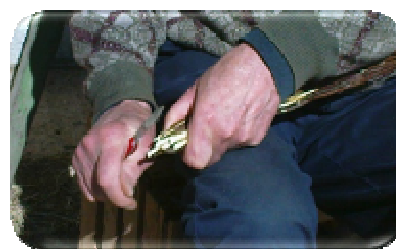
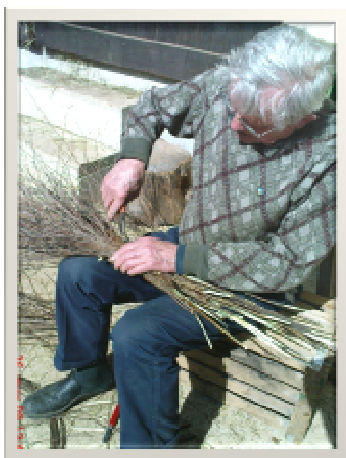

Raziskujemo obrti: izdelovanje brezovih metel

Povezovanje z žico

Na konec metle položimo težek predmet, da postane bolj ploščata.

Po želji lahko vejice na metli tudi povežemo.

Naloga: do začetka šolskega leta dodajte slikam tekst.

Uroš Lekan, 9. a

Raziskujemo obrti: polharstvo

*“Jaz imam eno zvir,
ki teče kot hudir,
ima dolge mustafe*

pa hude zobe ...”

Kadar govorimo o polharstvu, imamo v mislih staro obliko ljudskega lova na te gozdne živali. Polšji lov je bil povezan z različnimi področji človekovega gospodarskega in siceršnjega življenja.

Za lov so si morali izdelati posebne pasti “poušne, škatle, škrinjce, samojstre, toplarce”.

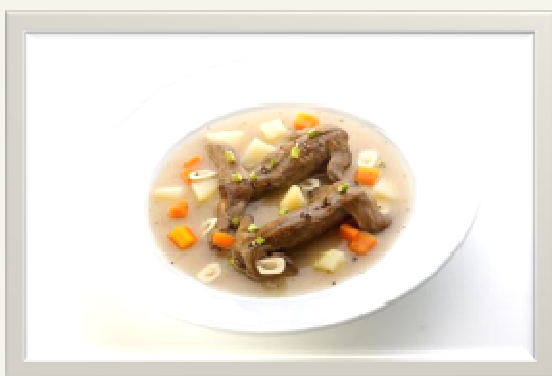
Polhi so sicer drobne živalce, vendar v velikih množicah naseljujejo naše gozdove po večjem delu Slovenije.

Kljub svoji majhnosti so polhi uspeli nasiti (meso), obleči (kožuščki) in pozdraviti (polhova mast) precejšnje število ljudi.

Iz polšjih kož so pri nas izdelovali tudi značilna pokrivala, polhovke, ki so veljale za simbol slovenstva.

Zanemarljiv ni bil niti zaslužek s prodajo polhov, njihovih kožuščkov in masti. Zato polharstvo na Slovenskem nima samo etnografskega pomena, ampak se je vse do novejšega časa ohranilo kot oblika preživljanja v stiski.

Prvo pričevanje o polšjem lovu nam je ohranil Janez Vajkard Valvasor v Slavi Vojvodine Kranjske. Menil je, da polhe zvečer žene sam hudir na pašo.

Raziskujemo obrti: polharstvo

Kot nekakšna ljudska sodišča so bile na Slovenskem polšje pravde, ki so razsojale spore v zvezi z lovom na polhe. Polšji lov zahteva izurjene lovce in predvsem poznavalce polšjih skrivališč in načina življenja. Za vsako vrsto polšjega skrivališča so uporabljali posebne pasti.

Pri taki množici pasti in številu lovcev v jesenskih večerih so posamezni gospodarji svoje pasti označevali z lastniškimi znamenji (z začetnico imena in priimka). Pri tako označenih pasteh ni bilo nevarnosti za zamenjavo uplenjenih živali.

V preteklosti so ljudje povezovali pojav polha s hudičem, saj so se jim v nočeh prikazovale v gozdovih vse mogoče oblike, ki so si jih razlagali kot pojave iz nadnarave. Tudi oglašanje polhov in številne zvoke, ki so spremljali ljudi med lovom, so pogosto povezovali s hudičem.

Po novi uredbi je polh v Sloveniji uvrščen med divjad.

Dovoljeno ga je loviti od 1. oktobra do 30. novembra, navadno do prve slane po 1. novembru.

Pasti za polhe so narejene iz javorjevega, hrastovega ali češnjevega lesa. Najbolje jih je nastavljati na veje, ki se stikajo z vejami drugih dreves. Nataknejo jih na leskovo palico, napnemo in obesimo na vejo. Pasti hranimo v vlažnem prostoru, da se les ne izsuši.

Način polšjega lova se vse do danes ni spremenil, le gospodarski in prehranski pomen te živali je veliko manjši kot v preteklosti.

Polšji lov je seveda tudi družabni dogodek. Ob jesenskih večerih se s prijatelji zberemo in gremo v gozd, kjer zakurimo ogenj. Nato gremo nastaviti pasti. Vrnemo se k ognju, kjer si ob hrani in pijači pripovedujemo polharske zgodbe. Čez približno dve uri gremo preveriti, če se je kaj ujelo. To ponovimo večkrat v noči. Zjutraj poberejo pasti in odidemo proti domu.

Aljaž Zaletelj, 9. b

Raziskujemo obrti: pletenje košar (k o r b)

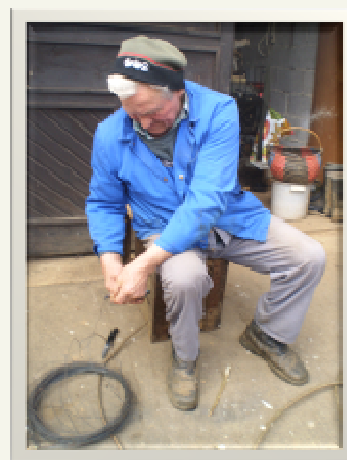
Košaro je spletel moj ata Ignac Košak.

1. IZDELAVA LACAJA:

LACAJ je pri košari krog; zgornji konec je ročaj. Drugi krog je zgornji rob košare. Lacaj je osnova in začetek košare.

Žica

Žico je potrebno s kleščami nastrožiti na manjše dele.

Leskova palica

Palico je treba na koncih priostriti.

Raziskujemo obrti: pletenje košar

Žico na koncu dobro zavijemo.

2. KOLČKI - KOUČI

KOLČKI pri košari služijo kot podlaga za pletenje in so zataknjeni ob lacaj.

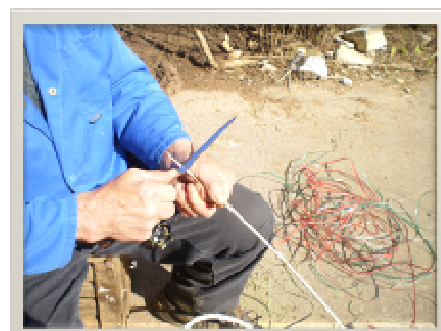

3. VITRE

VITRE so trakovi, s katerimi košaro pletemo. Lahko so lesene (kot so bile včasih) ali plastične (kot so danes).

Raznobarvne plastične vitre

Vitrnik, palica za delanje lesenih viter.

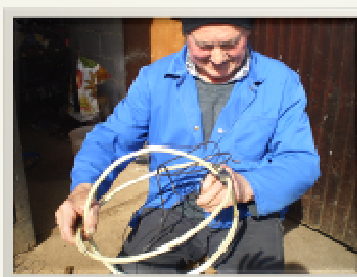

Raziskujemo obrti: izdelovanje košar (korb)

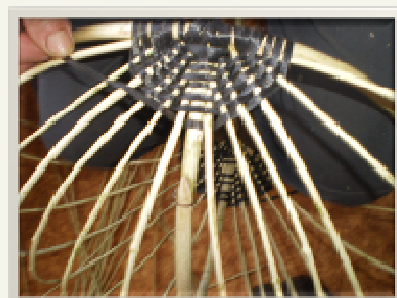
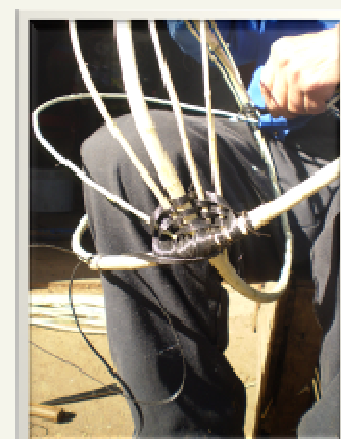
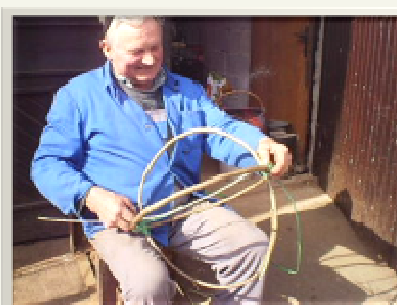
3. ZVEZDA:

ZVEZDA je osnova za vdevanje kolčkov in začetek pletenja.

4. VSTAVLJANJE:

Vstavljanje in zapletanje kolčkov.

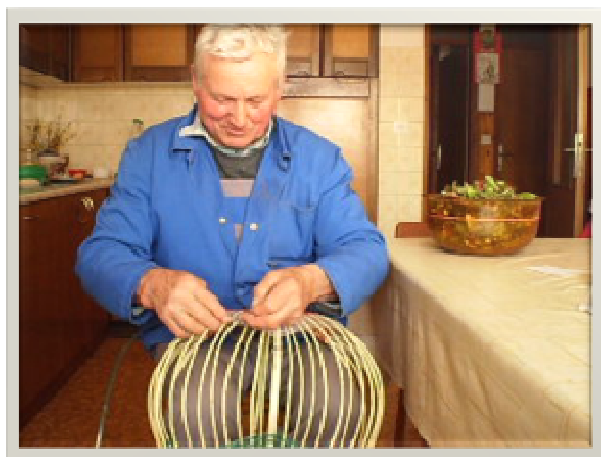

5. PRIMERJANJE

Raziskujemo obrti: izdelovanje košar (korb)

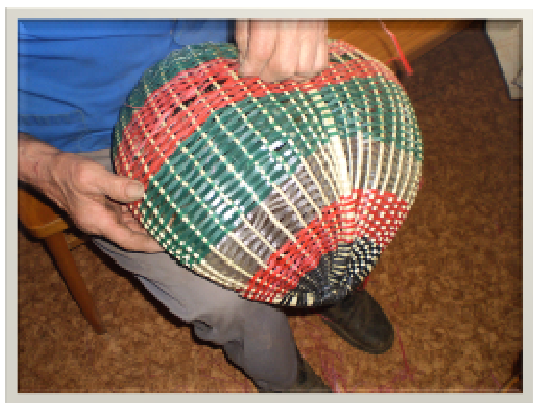
6. MENJAVA BARV

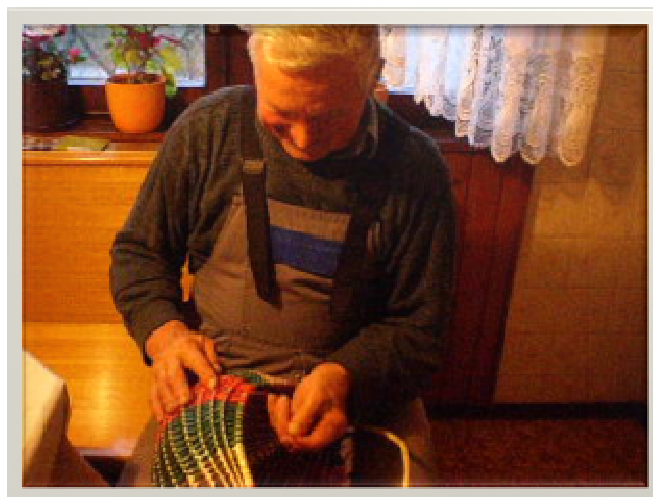
7. MED PLETENJEM

8. ZAKLJUČEK

Urša Košak, 9. a

Raziskujemo obrti: izdelovanje butaric

V ponedeljek, 30. 3. 2009, smo učenci etnologije in retorike izdelovali butarice. S seboj smo prinesli vse potrebno. Gospod Kastelic iz Stične, ki je imel s sabo tudi ogromno materiala, pa nam je pokazal, kako se naredi butarico. Vsi smo ob izdelovanju zelo uživali, se zabavali pa tudi naučili, kako se naredi butarico.

Navodila ...

Anja in Janja sta pozorno poslušali razlago.

- Kaj potrebuješ za butarico?
- POMARANČO (pomeni razkošje)
- OLJČNE VEJICE (mir)
- SADNE VEJICE (da bi rastline dobro obrodile, običajno se dajo v butarico 3 vejice)
- SROBOT (iz njega ovijemo trto)
- POPKE (za križ, simbol krščanstva)
- DREN (eden prvih cvetočih grmov)
- BRIN (trnje predstavlja Kristusovo trpljenje)
- MAČICE
- BRŠLJAN
- TANKO ŽICO
- ŽICO ZA PRIVEZOVANJE TRT
- VRVICO
- ŠKARJE

Raziskujemo obrti: izdelovanje butaric

1. IZDELAVA TRTE

Trto izdelamo tako, da vzamemo okrog pol metra (ali manj, odvisno kako veliko butarico želimo) dolg srobot. Najprej ga obelimo z nožem in zrahljamo tako, da ga krivimo. Nato ga prepognemo na polovico v krog. Eno stran začnemo počasi in narahlo prepletati; ko končamo, to storimo še z drugo. Bolj dolg kot je srobot, težje je prepletanje. Na koncu nastane krog, ki je zelo močan in ga je težko raztrgati. Če se na koncu ne izide, srobot s škarpami odstrižemo in še malo obelimo.

2. IZDELAVA KRIŽA – GLAVE BUTARICE

Križ izdelamo iz 2 palčk popkov. Ena je daljša in ena krajša. Obe palčki priostrimo in ju damo skupaj v obliko križa. Na koncu, tam kjer se sekata, še povijemo z žico. Nato čez križ položimo drenovo vejico in vejice sadja ter oljke. To zvežemo s križem, najenostavnejše z žico za privezovanje trt.

Raziskujemo obrti: izdelovanje butaric

Kljub naporom in pomanjkanju časa so si nekateri uspeli vzeti sekundo časa za poziranje. Nekateri so se posvetili mačicam, drugi pa pisanju.

Med mačice začnemo zatikati bršljan, ki je na koncu priostren in ga sproti povezujemo. Na končano butarico lahko privežemo pomarančo.

Raziskujemo obrti: izdelovanje butaric

POMEN BUTARIC

Butarice na cvetno nedeljo odnesemo k maši, kar predstavlja, kako so ljudje z oljkami pozdravljali Jezusa, ko je na osličku prijezdil v Jeruzalem. Po maši so otroci med seboj tekmovali, kdo bo butarico prvi prinesel domov. Na poti so drug drugega ovirali tako, da so se z njimi topli. Komur se je butarica razkopala, ta je izpadel.

Delo je bilo dolgo in naporno, zato si je Žan vzel odmor in se odpočil.

IZJAVE UČENCEV, KI SO IZDELOVALI BUTARICE:

ANJA (9.a): » Je zelo zanimivo, da se to učimo, ker je to tradicija. Zelo se zabavamo.«

IGOR (9.d): »Radi to delamo.«

UROŠ P (9.a): » Najbolj mi je všeč, ko dodajamo bršljan.«

UROŠ L (9.a): »Zanimivo mi je, da smo naredili križ, dodali dren in naredili trto, ker tega pri nas ne dajemo v butarico.«

JAKA (9.a): »Zanimivo mi je bilo, da smo delali v skupinah, saj sem naredil več kot polovico dela za našo skupino. (smeh)«

ŽAN (9.a): »To bom seveda še kdaj ponovil. Zabaval sem se ob misli, da je bila Katja glavna v pospravljanju.«

DOMEN (8.d): »Bilo je zelo zanimivo.«

DEJAN (8.d): »Bilo je zelo zabavno.«

KATJA (9.a): Bilo mi je zelo všeč, da smo Janja, Anja, Urša, Žan in jaz skupaj naredili butarico. Jaka pa nas je moralno spodbujal.«

JERNEJ (9.a): »NČ.«

Raziskujemo obrti: pogovor s čebelarjem

CICIBAN IN ČEBELA

(Oton Župančič)

Čbelica leti z neba,
leti leti vse niže,
vse niže in vse bliže
čbelica leti z neba.

“Čbelica, od kod in kam
te nesejo peroti
po jasni zračni poti?
Čbelica od kod in kam?” ...

Predstavljam vam mojega strica Frančka Štamparja iz Središča ob Dravi, ki je z dušo in telesom predan naravi in svojim čbelicam. Z veseljem se je odzval moji prošnji za razgovor.

Zakaj si se odločil za čebelarstvo?

Rad imam živali, naravo in včasih sem bil tudi ribič. Za čebelarjenje me je navdušil prijatelj. Najprej mi je podaril panj čebel in tako se je začelo. Sedaj imam več kot 40 panjev pridnih čebeljih družin. Rad jih imam in redno skrbim zanje. Veš, tudi čebele, tako kot vsaka udomačena žival, potrebujejo skrbnega lastnika. Pregledujem panje, če imajo zadosti hrane,

da niso okužene s kakšno boleznijo, ki se včasih pojavi, če je okolje preveč onesnaženo (ko kmetje škropijo proti boleznim rastlin, predvsem, ko gre za bolezni cvetočih rastlin).

Koliko časa že čebelariš?

S čebelami se ukvarjam več kot trideset let. Rad imeti čebele je blagodejno za dušo in zelo zanimivo. Veš, da vsaka čbela v panju opravlja natančno določeno delo. Najštevilčnejše so čebele delavke, nabiralke, ki izletijo iz panjev ter nabirajo medicino in pelod. Medicino polije in posrka z ustnimi deli, oblikovanimi v sesalni jeziček in jo shrani v medeni želodček. Nabiranje medicine in peloda je naporno, zato delavke opravljajo to delo le kake tri tedne, nakar poginejo. V tem času vsaka čbela izleti iz panja več kot 3000-krat in nabere komaj kakih 900-miligramov medicine. Ker je v medicini vsaj polovica vode, nabere 1000 čebel v svojem kratkem življenju pol kilograma medu.

Raziskujemo obrti: pogovor s čebelarjem

*Če čebele vidijo nekoga
v zelo pisani obleki, ga
mirno obletavajo, dokler
se ne prepričajo, da ni
živa cvetlica, potem pa
odletijo.*

Matica je čebelja kraljica in zato ji preostale čebele vdano služijo in jo branijo, če je potrebno, do zadnjega diha. Na dno izleže do dva tisoč jajčec.

Ko se v panju izleže mlada matica, stara matica v družbi svojih delavk (od 10 000 do 15 000) zapusti panj in gre iskat novo domovanje. Navadno so to drevesa, kjer se okrog matice zberejo čebele. Pravimo, da čebele rojijo. Previdno jih snamemo z drevesa in jih prenesemo v nov panj, ga označimo in poskrbimo za nov zarod. Najpogostejša pasma čebel pri nas je kranjska čebela ali kranjska sivka (*Apis mellifera carnica*). Zaradi pridnosti, miroljubnosti, prilagodljivosti, odpornosti proti boleznim (pršičavost čebel, čebelja gniloba in varoza) in drugih dobrih lastnosti je zelo cenjena. Zato so to pasmo začeli že v sredi 19. stoletja izvažati po Evropi in tudi drugam.

Kakšen med pridelujete?

Ker je v naših krajih in okolici veliko akacije, naberejo moje čebele največ akacijevega in cvetličnega medu. Za kilogram akacijevega medu morajo čebele obiskati 4 milijone cvetov in izleteti iz panja 120.000-krat. Rek "priden kot mravlja" bi bolj pristajal čebelam delavkam. Da pa dobim tudi druge vrste medu, odpeljem čebele na pašo (ber) v kraje pod Bočem in na Pohorje. Vozim jih, s prav za ta namen, predelanim kamionom.

Kakšni so vaši hobiji?

Sem velik ljubitelj narave. Ko sem bil še mlajši sem rad posedal ob reki Dravi in na Ormožkem otoku. Tu je namreč zelo veliko ptic, ki tukaj gnezdiijo v gostem podrastju in so redke vrste ptic, ki živijo samo v tem delu, ki ni onesnažen. Nekatero vrsto ptic so tudi zaščitene. Tukaj domujeta tudi dva para črne štokrlje in orel belorepec. O tem sva s prijateljem posnela tudi več dokumentarnih filmov (Življenje ob strugi Drave, Spust po reki Muri, ki sta bila predvajana tudi po TV).

Kakšen se vam je zdel moj intervju?

Rad sem se odzval na najin pogovor, saj sem se spet spomnil na mlada leta, ko sem začel s čebelarstvom. V času, kakršnem živimo, ko samo hitimo, je čas posvečen čebelam in naravi nasploh prav sproščujoč. Tu ni nobenega stresa, ampak le mirno in nežno brenčanje mojih čebelic, ki mi pridno nosijo med. Veš, da je med zelo zdravilen, saj ga je že pred 2500 leti grški zdravnik HIPOKRAT mešal med razna zdravila. Med je tudi najstarejše človeško živilo. Naša najbolj znana prva čebelarja sta bila Peter Pavel Glavar (+ 1776) in Anton Janša (+1792), ki sta bila najboljša čebelarja strokovnjaka.

Domen Podržaj, 8. d

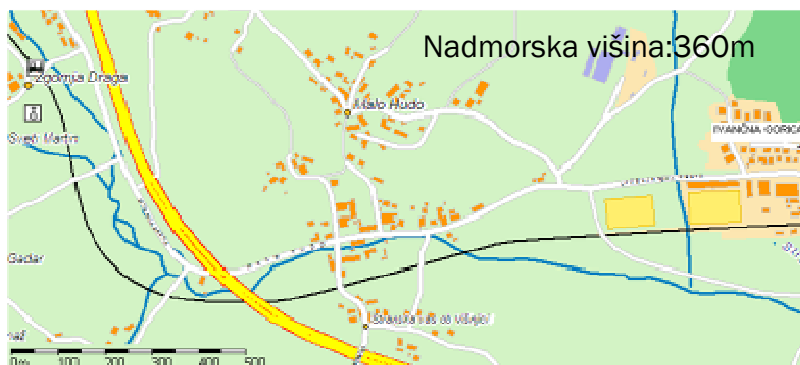
Raziskujemo naše kraje: Malo Hudo

Vas Malo Hudo leži severozahodno od Ivančne Gorice. Del vasi leži ob cesti Ivančna Gorica – Višnja Gora, del pa na hribu nad to cesto.

Malo Hudo je:

- Gručasta vas, kjer je veliko kmetij, obdanih s polji.
- Katastrska občina
- Površina je 1.1 km²

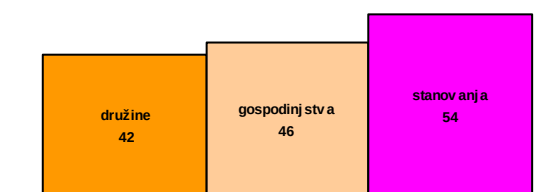
struktura po spolu

Gasilski dom

Vir: popis prebivalcev, gospodinjstev in stanovanj 2002

- Število prebivalcev: 141

Raziskujemo naše kraje: Malo Hudo

OHRANJENE STARE HIŠE

»Trneča« zgrajena leta 1807

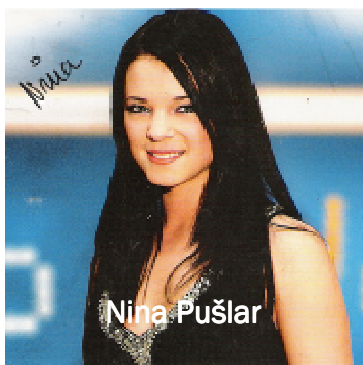

»Olupkovi« še starejši

KAPELICA,
na njej letnica
1773

SLAVNE OSEBE

Nina Pušlar

GOSPODARSTVO

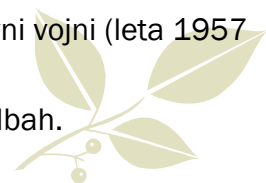
Podjetje Akrapovič, d.o.o.

ARMEX d.o.o.
obratno podjetje UNIVERSAL p.o.
PESKOKOP PODSMREKA d.o.o.

ZGODOVINA

- Vas v zapisih prvič omenjena leta 1356.
- Urbar iz leta 1505 izkazuje na Hudem (POSEN) 10 kmetij, ki so bile zavezane dajatvam stiškemu samostanu
- Ime BESZEN DORFF se v urbarjih začne pojavljati sredi 18. stoletja.
- Beseda 'Malo' v ime dodana po 2. svetovni vojni (leta 1957 ali 1958).
- Pisatelj Josip Jurčič opisoval v svojih zgodbah.

ZNAMENITOSTI

FEDRANOV DVOREC
(18.stoletje)

- sprva poštna postaja in gostilna.
- Marija Terezija s 3. 8. 1778 povzdignila v plemiče.
- kasneje dom in ordinacija priznanega zdravnika.
- danes prazen in zapečaten (lastnik v Ameriki).

- pevka in zmagovalka 'Bitke talentov 2005' v oddaji 'Spet doma'.

Andrej Pajk - korporal avstrijske vojske, ki je J. Jurčiču dal veliko snovi za njegove zgodbe.

Anton Bršnak - pobudnik za ustanovitev Sokolskega društva v Ivančni Gorici leta 1925.

dr. Gregor Fedran - priznan zdravnik sredi prejšnjega stoletja.

Babica Karolina Štrubelj - 36 let je skrbela za porode na domu in nego dojenčkov v njihovih prvih dneh.

Davorin Grm, 8. D

Raziskujemo naše kraje: Sušilnica sadja na Malem Hudem

13. 10. 2008, smo enologi 8. razredov obiskali vas Malo Hudo. Pravzaprav nas je povabila na ogled vasi moja stara mama Anica Brčan, ki je organizirala naš ogled sušilnice sadja. Pri nas doma pa smo si ogledali še sušenje mesa na stari način. Pridružili so se nam tudi etnologi 7. razredov, tudi naša učiteljica izbirnega predmeta Zlata Kastelic ni manjkala.

Najprej nam je g. Strmole razkazal svojo sušilnico sadja, ki jo še s pridom uporabljajo. Le lesene rešetke so zamenjali s kovinskimi, saj tako sušijo tudi do pet "gajbic" sliv naenkrat.

ki

Posebnost te sušilnice je kurišče, oddaljeno kar nekaj metrov od peči. Tako slive niso "v nevarnosti", da bi se preveč posušile ali celo zažgale.

Nato smo si ogledali še našo sušilnico mesa, ki je res nekaj posebnega in deluje "po starih receptih". Postopek sušenja pa nam je razložil moj dedek, je pravi mojster za suhe klobase.

Seveda smo tudi pili in jedli. Posebej so nam šli v slast sendviči, obloženi z

domačimi dobrotami, ki jih je za nas pripravila moja stara mama.

Luka Brčan, 8. d

Raziskujemo naše kraje: Sušilnica sadja na Tolčanah

Pri nas (v vasi Tolčane) imamo sušilnico sadja.
Imeli pa smo dve sušilnici sadja, a so eno podrli.
Bila je še starejša od te, ki jo imamo še sedaj v
vasi. Moja mama je v Tolčanah že več kod 50
let, pa je sušilnica že stala tukaj.
Krita je z lesom.
Temeljni so betonski.
Sušilnica je zapuščena.
Bila je že 2-krat obnovljena.

V njej je nekaj odpadnega lesa in staro ralo.

Dejan Hočevvar, 8. d

Etnološke delavnice: Izdelava novoletnih voščilnic

STIŠKI SAMOSTAN, EVA PONDRAK, 8. B

CERKEV SV. TILNA V VIŠNJI GORI,
MATEJ KASTELIC, 9. A

CERKEV NA SUŠICI, DAVID SADAR, 9. D

STIŠKI SAMOSTAN, JERNEJ KASTELIC

CERKEV SV. PETRA, KAMNI VRH, JAKA
JAVORNIK, 9. ACERKEV SV. JOŽEFA, MATEJ KASTELIC,
MARKO ILIŠKOVIČ, 9. A.

ZAGRADEC, JERNEJ MANDELJ, 9. RAZ.

CERKEV SV. KOZMA IN DAMJANA, KRKA,
SANDRA ZAVODNIK, 9. ACERKEV MARIJE BREZMADEŽNE V
ZAGRADCU, VALENTINA ŠINKOVEC, 8. BCERKEV MARIJE BREZMADEŽNE V
ZAGRADCU, KATJA HOČEVAR, 9. A

STIŠKI SAMOSTAN, MIRJAM JAMNIK, 8. B

CERKEV SV. PRIMOŽAIN FELICIJANA,
GABROVKA, URŠA KOŠČAK, 9. A

E t n o l o š k e d e l a v n i c e : P e k a p i š k o t o v z a N O V O L E T O

Pred božičnimi in novoletnimi prazniki smo etnologi pekli piškote, tiste »taprave«, kekse za na stroj.

Recept: »25 dkg kuhanega masla, 37 dkg sladkorja, 6 celih jajc, 1.15 kg moke ali več, da je testo trdo. 1 pecilni prašek, sok in lupine od ene limone, malo soli. Testo počiva od zjutraj do opoldne. Popoldne se naredi.«

Recept je star čez 70 let, zapisala ga je Pavla Recelj, lastnica nekdanj zelo znane gostilne v Šentjerneju.

Naša učiteljica je prinesla ves material za peko, posode smo si sposodili v kuhinji in delo je steklo. Anja in Janja sta vneto mešali jajca, sladkor in vanilijo. Učiteljica je mesila testo, ostali so se razdelili po skupinah in izdelovali kekse, tudi z modelčki. Ti so bili starinskih oblik. Najbolj pridni so bili fantje, posebej Luka, ki se je izkazal za pravega ljubitelja izdelovanja piškotov.

Sledila je pojedina! Naj vam zaupamo, da so bili piškoti slastni, seveda smo morali za pogostitev vseh etnologov količino trikrat povečati.

E t n o l o š k e d e l a v n i c e : T e p e ž n i d a n — p r a z n i k n e d o l ž n i h o t r o č i č e v

Raziskali smo tudi tepežni dan, 28. december. To je praznik otrok. Ljudski običaji so deloma spomin na prve žrtve za Kristusa, v pretežni večini pa ostanek starega narodnega novoletnega voščila, ki ga je nosila od hiše do hiše zlasti mladina. Naša učiteljica Zlata Kastelic nam je povedala, kako praznujejo v Beli krajini: »Na tepežke so hodili večinoma le otroci, zlasti dečki, predvsem siromašni. Za dar so dobili orehe, lešnike, hruške in kruh. Ponekod so morali malo posedeti, da niso odnesli spanca. Otepali so predvsem gospodarja in gospodinjo. Pri tem so izgovarjali zelo pomembna voščila.

V Gradacu v Beli krajini so peli:

Reš´te se, reš´te
zdravi in veseli!
Da bi dosegli sivo brado,
težko mošnjo,
da bi tako dolgo živeli,
da bi si nebesa zaslužili!

V okolici Metlike so peli takole:

Rešite se, rešite se
malim grehom, večjim obiljem,
da bi dolgo na svetu živeli,
da bi si nebesa zaslužili.

Verni kristjani naj bi se rešili malih grehov z malim darom, večjih pa z obilnejšim darom; na svetu pa naj bi živeli toliko časa, dokler si bi zaslužili nebesa.«

E t n o l o š k e d e l a v n i c e : V a l e n t i n o v o

KDAJ?

Praznujemo ga 14. februarja.

KDO GA PRAZNUJE?

Je praznik zaljubljenecv, prijateljev in vseh, ki se imajo radi.

KAJ GA ZAZNAMUJE?

Glavni simbol valentinovega je rdeče srce. Pridružujejo se mu še voščilnice, pisma in cvetje.

KDO JE VALENTIN?

Svetega Valentina kot svetnika poznajo (skoraj) povsod po Evropi, vendar v različnih vlogah. V Angliji je že stoletja zaščitnik zaljubljenecv in dobrih prijateljev. Tudi pri nas ga že dolgo poznamo, vendar v drugačnem pomenu. Sveti Valentin goduje še skoraj sredi zime in ga poznamo kot zgodnjega znanilca pomladi. Star pregovor pravi: "Valentin prinese ključe od korenin," zato so mu rekli kar "Prvi pomladin."

S tem dnem naj bi se začelo delo po vrtovih in prvič v novem letu naj bi se ženili ptički.

LEGENDE O SVETEM VALENTINU

Ena od legend, ki so jo naši zapisano na angleškem koledarju iz leta 1797, pravi, da se je Valentin, medtem ko je bil zaprt zaradi svoje krščanske vere, zaljubil v slepo hčer svojega paznika. Pisal ji je pesmi in od tod naj bi tudi izvirala navada, da si za valentinovo ljudje pišejo pesmice. Paznikovi hčerki je vrnil vid, zato je vsa družina prestopila v krščanstvo, Valentin pa je bil ob glavo.

Legende, ki jih poznamo pri nas, pa pripovedujejo čisto drugače. Otroke in odrasle s krči, z bolečinami v trebuhu in na očeh naj bi zvrnil Valentin ter živino varoval pred boleznimi.

OD KOD IZVIRA PRAZNIK?

Praznik, kakršnega poznamo danes, smo tudi pri nas prevzeli iz zahodnega sveta. Iz Anglije od koder izvira, se je razširil v Ameriko, kjer so trgovci v njem odkrili pravo zlato jamo.

KAKO GA PRAZNUJEMO?

Na ta dan so si v Angliji že pred več kot 500 leti predvsem mladi izmenjavali pisma, razglednice, drobna darila, ki so jih izdelali sami. Imenovali so jih kar valentini. Verjeli so tudi, da bo prvi moški, ki ga sreča dekle ali ženska na ta dan, pripravi njen valentin.

Še ponekod v Angliji in Ameriki šolarke verjamejo v to in nekatere hodijo naokrog z zaprtimi očmi tako dolgo dokler se ne počutijo "varne" – dokler niso prepričane, da je pred njimi tisti fant, ki ga želijo videti. Tudi danes si tisti, ki se imajo radi, podarjajo pisemca, voščilnice, cvetje in drobna darila v obliki srca. Najbolj priljubljene med rožami so vrtnice, ki so postale že kar simbol ljubezni. Prav rdeča vrtnica naj bi skrivala sporočilo "Ljubim te!"

Etnološke delavnice: Barvanje velikonočnih pirhov

Pred veliko nočjo smo barvali tudi pirhe.

Etnološke delavnice: Izdelava adventnih venčkov

V začetku meseca decembra v letu 2008 smo izdelovali adventne venčke. Advent je čas globoke notranje zbranosti in duhovne obnove, čas, ko so vse misli in želje usmerjene k božiču. Adventni venec s svojimi štirimi modrimi trakovi spominja na 4 adventne nedelje; svečko se prižge na vsako adventno nedeljo in s tem nakazuje prihod Kristusa – »Luči sveta«.

Za pomoč smo prosili Zdenko Ograjšek, učiteljico v OŠPP. Pomagali sta tudi gospe Anica Brčan in Darinka Stariha.

Pripravili smo si svečke, izdelali »obod«, na

katerega smo pripenjali zelenje, najpogosteje smrekove veji-

ce ali bršljan, suhe okraske. Ustvarjalnost ni imela meja: Luka je naredil venček celo iz slanega testa, ki ga je okrasil s cimetom. Pogled

na naše izdelke je bil prava paša za oči.

O b i s k a l i s m o : F r a n č i š k a n s k o c e r k e v v L j u b l j a n i

Jaslice v Frančiškanski cerkvi

Ogledali smo si tudi frančiškansko cerkev. Posebej so nam bile všeč jaslice. Poiskali smo še nekaj podatkov o cerkvi, ki smo jih kar prepisali.

“Podobo Prešernovega trga najbolj zaznamuje Frančiškanski samostan s cerkvijo Marijinega oznanjenja. Do konca 18. stoletja so v njem bivali avguštinci. Cerkev je bila zgrajena v letih med 1646 in 1660, njeno pročelje pa je bilo dokončano okrog leta 1700, predelano v 19. stoletju ter prenovljeno 1993. Nad pročeljem stoji Marijin bakren kip, njen največji kip v mestu. Cerkev krasi monumentalni glavni oltar kiparja Francesca Robbe, postavljen v sredini 18. stoletja. Sredi 19. stoletja je notranjost cerkve s freskami poslikal Matevž Langus. Današnjo podobo je notranjost dobila po potresu leta 1895. Strop cerkve je med letoma 1935 in 1936 s freskami poslikal Matej Sternen. V posebni kapeli je Plečnikov križ.”

O b i s k a l i s m o : Š o l s k i m u z e j v L j u b l j a n i

»Ciciban – cicifuj«

V januarju, točneje 15. 1. 2009, smo etnologi in retoriki obiskali šolski muzej v Ljubljani. Ogledali smo si učne pripomočke, ki so jih uporabljali že davno tega; najbolj nas je presenetila palica v kotu učilnice in stroga učiteljica.

O b i s k a l i s m o : Š o l s k i m u z e j v L j u b l j a n i – U Č N A U R A L E P O V E D E N J E

Pouk v starih časih so nam prikazali tudi v praksi. Prisostvovali smo učni uri Lepo vedenje. To je bila stroga, ta učiteljica!!! V razred je stopila v obleki, zapeti do vratu. Nosila je palico v roki in nič se ni nasmehnila. Pozdrav smo morali ponoviti trikrat in kar takoj je poslala iz razreda skupino učencev, ki se ni mogla umiriti. Ni je zanimalo, kje se bodo otroci naučili snov, ki smo jo obravnavali.

Si morete misliti – pregledovala je tudi čistočo rok. »Fuj fuj fuj«, je komentirala. Sedeti smo morali vzravnano in z rokami na hrbtu. Ni kaj, drža telesa bi se zagotovo vsem izboljšala – a kdo bi presedel tako od sedme ure zjutraj do trinajste in še dlje.

Še nekaj šolskih postav iz tistega časa:

Hodi v šolo in iz šole mirno in spodobno!
 Prihajaj redno in pravočasno v šolo! Ne postavaj po poti!
 Med naukom bodi pazljiv in miren!
 Spoštuj učitelje in bodi jim pokoren!
 Naloge izdeluj vedno pridno in skrbljivo; uči se rad!
 Bodi vsak dan umit, počesan, čedno oblečen: raztrgan ne bodi nikoli!
 V cerkvi se spodobno obnašaj ter pobožno moli!
 Bodi pošten! Ne jemlji, kar ni tvojega!
 Bodi vlijuden! Pozdravi predpostavljene in drugo gospodo!
 Spoštuj starost! Ne zasramuj revežev!
 Govori vsakidar in povsod resnico!
 Ne trpinči nobene živali!
 Po Zdravi Mariji ostajaj doma!
 Ne kopaj se na prepovedanih krajih, sploh pa nikjer brez varstva!

Katja je o peti »postavi« napisala: »Ta šolska postava se mi zdi primerljiva z današnjim časom! Tudi danes moramo pridno delati naloge in se učiti po svojih najboljših močeh. Ko delaš nalogo, snov utrjuješ pa še marsičesa novega se naučiš!«

Šolske postavbe v razmislek do naslednjega šolskega leta!!!

Obiskali smo: Trgatev na Bizeljskem pri družini Klakočar — Pri Grajskih

V torek, 21. 10. 2008, smo etnologi in retoriki (izbirna predmeta) z OŠ Stična obiskali Bizeljsko, bolj natančno grad Bizeljsko in družino Klakočar, ki živi na gradu.

Ukvarjajo se z vinogradništvom (znamka Wisell); povabili so nas v trgatev.

Naša učiteljica Zlata Kastelic je poskrbela za „logistiko“, spremljali sta nas še učiteljici Darja Jerala in Anka Švigelj Koželj.

Ob 12.00 smo se „vkrkali“ na avtobus in se že čez uro in četrť vzpenjali proti gradu.

„Princesa“ Maja nas je postregla s sedviči (kruh je spekla njena tašča Šarlota Klakočar, ki je tudi srce in duša gradu).

Dobili smo tudi škarje. Gospodar Bojan nas je popeljal med vinske trse, mali Viktor pa nas je z radovednostjo opazoval. „Uf, to pa ne bo tako hitro!“ smo pomislili, ko smo zagledali pobočje, polno trt in grozdov. A ni bilo tako. Presenetili smo gostitelje in bili v dveh urah gotovi. Gajbice so bile polne lepega, modrega grozdja. Pa tudi najedli smo se do sitega.

Družbo so nam delali še pikasta Luna, o-včarja Čarna in As.

Obiskali smo: Trgatev na Bizeljskem pri družini Klakočar — Pri Grajskih

Po končanem delu smo se spet povzpeli na grad. Bojan nam je pokazal prostore, povedal je tudi nekaj o njegovi zgodovini: bizeljski grad je bil pozidan v poznem srednjem veku v tradiciji obodnega gradu. V današnji podobi kaže renesančne in baročne poteze. Zamenjal je več lastnikov: prvi so bili Tattenbachi (1532-1671), od leta 1858 so ga "zasedali" Windischgraetzi, med zadnjo vojno pa je bil v lasti Maasburgov. Zdaj pa je v najemu družine Klakočar.

Princesa Maja in gospa Šarlota sta postregli še z večerjo, ki je bila nekaj posebnega (krompir, pohana piška, solatka, pita).

Utrujeni, predvsem od dobrot, smo odbrzeli domov. Tudi šoferja moramo pohvaliti. Dan je bil čez vse.

In še to:

- Bilo je zelo zabavno, ker smo hitro obrali grozdje. Katja
- Bilo je ful dobro, ker smo bili izvrstno postreženi in smo se odlično zabavali.
- Pokrajina je na Bizeljskem zelo lepa, grozdje je bilo odlično. Valentina
- Imeli smo se zelo dobro. Bilo je zanimivo, malica je bila odlična. Gašper
- Bilo je zabavno. Kosilo je bilo zelo dobro. Obrali smo veliko grozdja. Aljoša
- Zelo sem se zabaval, ko sem trgal grozdje in tudi hrana ni bila slaba. Jaka

Etnologi in retoriki OŠ Stična

Obiskali smo: Valvazorjev Bogenšperk

Časovni stroj na Bogenšperku

V četrtek, 21. 5. 2009, smo se etnologi in retoriki odpravili na grad Bogenšperk. Tu smo tudi zaključili z vsebinami obeh izbirnih predmetov.

Predvideli smo obisk domovanja našega Valvasorja, a zgodilo se nam je nekaj nenavadnega. Na gradu sta nas pričakala Ana, druga žena J.V. Valvasorja in Jurij, hlapec. Preko alkimijsko-čarovniških, orožarskih, tiskarskih, modnih in

glasbenih vsebin sta nam predstavila življenje in delo pisca Slave Vojvodine Kranjske.

Preselili smo se v 17. stoletje in podoživeli čas, ki je za nas nepredstavljen: potovali smo skozi bakroreznico, grajske sobane, si ogledali vodnjak globoko pod zemljo, se mečevali, oblekli v srednjeveško opravo, se »prelevili« v vojščaka v nekaj deset kilo-

gramsko opravo ...

Razstave na šoli v šolskem letu 2008/2009

- Trgatev pri družini Klakočar na Bizeljskem,
- V pričakovanju adventa: adventni venčki,
- Cerkve v mojem šolskem okolišu na voščilnicah,
- Rad te imam – jaz pa tebe: valentinovo,
- Pust krivih ust: foto reportaža s pustovanja,
- butarice,
- pirhi,
- Naša podružnična šola na Krki praznuje 200 let,
- Običaji in obrti v našem šolskem okolišu: polharstvo, izdelovanje košar in metel,
- S podstrešij – predstavitev starih predmetov in njihova raba,
- Sprehod po Vietnamu: spoznavanje drugih kultur v svetu,

Razstave na šoli

Razstava adventnih venčkov

Razstava 200 let šolske zgradbe na Krki

Razstave na šoli - VIETNAM

Obleka za posebne priložnosti iz Vietnama.

Lepoto Vietnama fotografska kamera težko ujame. Ne gre samo za nepopisno lepo deželo in pokrajino. Tudi ljudje so kljub veliko nižjemu standardu, kot ga poznamo v Evropi, izredno prijazni. To naravnim lepotam daje posebno dimenzijo. Vietnam je potrebno doživeti.

Avtor besedila in fotografij o Vietnamu: Jure Logar

- *Polharska noč,*
- *raziskovalni tabor v Zagradcu ali na Muljavi,*
- *učenje stare pisave,*
- *trgatev,*
- *izdelovanje uporabnih predmetov (uporaba različne tehnike),*
- *peka piškotov, izdelovanje adventnih venčkov, butaric, barvanje pirhov,*
- *obisk kina,*
- *obisk muzeja na prostem (mogoče na avstrijskem Koroškem) ...*